

CRÍTICA

A peu per l'autèntica Illa de la Calma

JOAN JOSEP ISERN

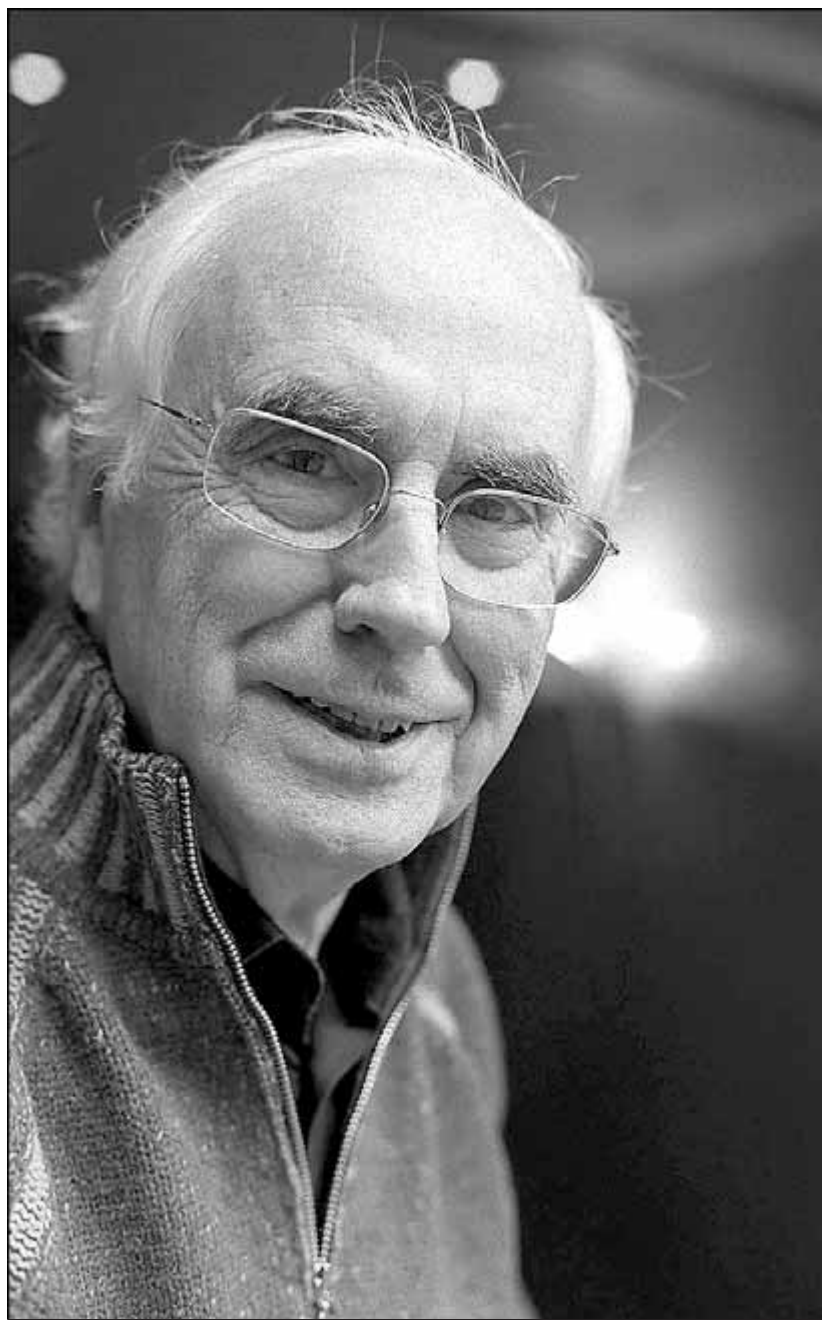
ASSAIG

Josep M. Espinàs, *A peu per Mallorca (sense veure el mar)*.
EDICIONS LA CAMPANA.
Barcelona, 2005.

L'any 1998 Josep M. Espinàs va posar-se a caminar per les terres eixutes del *páramo* de Sòria i ens va explicar les seves experiències en el llibre *A peu per Castilla*. No es tractava d'un viatge més: era la primera vegada que s'endinsava per zones no pertanyents a països de parla catalana. Recordo que per aquells dies, quan li preguntaven pels motius del canvi, l'Espinàs responia que li semblava que a casa nostra ja havia esgotat el repertori de zones verges, allunyades de les grans concentracions urbanes, i de la bogeria del turisme massificat, que ell buscava com a escenari dels seus desplaçaments. Precisament l'any abans de Sòria ens havia deixat referència escrita del que al meu parer és un dels seus millors llibres de viatges a peu: el que va fer per les comarques del Comtat i la Marina, uns indrets gairebé idíl·lics situats només a vint minuts de cotxe del caos de Benidorm.

TERRES DE PARLA CATALANA

Doncs bé, resulta que set anys després d'aquell viatge, Josep M. Espinàs ha trobat un altre indret en terres de parla catalana que compleix els requisits del seu programa. I això ha fet que ara tinguem a les mans aquest *A peu per Mallorca (sense veure el mar)* que constitueix la crònica del dissetè viatge a peu fet pel nostre home des del 1956, i molt especialment des del 1988, data a partir de la qual la freqüència és gairebé de viatge (amb el consegüent llibre) per any. Disset viatges que, al meu parer, haurien de ser divuit ja que sostinc –i no és la primera vegada que ho escric– que el *Viatge pels Grans Magatzems*, llibre del 1993,

JOSEP M. ESPINÀS HA PUBLICAT LA CRÒNICA D'UN DELS SEUS RECORREGUTS A PEU

també té dret a ser inclòs en aquesta nòmina d'experiències viatgeres i, sobretot, de reflexió i de vida que fa l'Espinàs. Un projecte absolutament insòlit en altres autors i altres literatures.

A l'hora de comentar un llibre de viatges a peu de l'Espinàs –sobretot després de la llarga sèrie que ja porta publicats– semblaria que el més fàcil fóra recórrer al tòpic. Certament, cal tenir una sensibilitat molt poc esmolada per no lloar la seva filosofia de caminant respectuós amb tot el que veu i amb tot-

hom qui es creua pel seu camí; per no admirar la seva facilitat per sintetitzar escenes, converses, personatges, accents i tons de veu; o per no adonar-se del sentit del ritme de la seva prosa, dels períodes del seu fraseig sempre ajustats a les necessitats del que ens explica. Una característica aquesta, la del ritme, que el mateix autor lamenta –si més no així ho ha declarat públicament en diverses ocasions– que els crítics no li sàpiguen destacar prou i que a mi m'ha semblat percebre molt bé en aquest llibre pre-

cisament en el parell de breus episodis en els quals l'Espinàs es veu afectat per uns petits trastorns de salut. Moments de desconcert fugisser dels quals la textura de la mateixa prosa que ens els descriu dóna, volgudament, testimoni.

CAP VIATGE IGUAL

Ja vaig escriure a propòsit del viatge per Andalusia que la fórmula que ha adoptat Josep M. Espinàs és subsidiària del mateix atzar que acompanya cada una de les seves caminades. “No hi ha cap viatge igual”, ha dit repetides vegades. I és ben cert, perquè el món canvia i nosaltres amb ell. Perquè si algun dia, en acabar un itinerari, es decidís a tornar-lo a començar el llibre que en sortiria seria un altre de ben diferent al del primer trajecte. Dic tot això perquè un dels perills que afronta el projecte viatger de l'Espinàs és que el lector es quedi només en la dimensió de l'anecdota humana. Un anecdota molt diferent si circules per l'Alcalatén, per una

Costa da Morte sensibilitzada per la catàstrofe del *Prestige* o per l'eixutesa del *páramo* de Sòria. I aquí és on jo crec que la saviesa de l'Espinàs creix a cada llibre que fa.

Certament, la crònica d'aquest viatge pel centre de Mallorca també aplega alguns personatges per a l'antologia. El foner de Selva, l'homeòpata (i mil oficis més) Carles Amengual que puja a peu tres cops per setmana al monestir de Lluc tocant la xeremia, el constructor de murs de pedra seca camí de Montuiri i la gent de la pos-

sessió Binicomprat serien els meus destacats d'aquest viatge. També trobem un Espinàs justament indignat a l'hotel Scott de Binissalem, on tot està escrit en anglès o, amb sort, en castellà. D'altra banda, l'ofici de l'autor li permet complementar els moments baixos del trajecte amb el recurs de la toponímia –el sempre imprescindible Corominas–, amb la informació que extreu de les publicacions locals –el guàrdia rural que s'ha jubilat i que al llarg de 23 anys de feina només ha hagut de posar quatre denúncies– i amb les contalles tradicionals com la magnífica llegenda que relaciona el campanar de Sineu amb el pern que fa girar el món, recollida per Caterina Valriu.

Però el que em sembla el valor més destacable d'aquesta crònica mallorquina és la manera com Josep M. Espinàs sap traslladar de manera transparent al paper i, doncs, a l'ànima del lector la seva meravellada sorpresa pel que està vivint. Pel descobriment d'unes zones –la comarca del Raiger, paral·lela a la serra de Tramuntana, i es Pla, la part central de l'illa– que l'estaven esperant intactes des de fa molts anys, amb una gent tranquil·la, amable, culta i un pèl escèptica que ha sabut respectar l'harmonia de les cases, l'aroma de les herbes domèstiques i el seu entorn

Cal lloar la filosofia de caminant respectuós amb tot el que veu i amb tothom qui es creua pel camí

de pous, ametllers, figuerals, marges de pedra i possessions... a menys de mitja hora de les platges i les viles turístiques.

Un contrast insòlit que Josep M. Espinàs ens reforça amb les referències –poques però estratègicament distribuïdes al llarg del text– a la constant presència dels avions damunt del cel fent cua per aterrar a l'aeroport de Son Sant Joan que marquen una frontera invisible entre dos mons increïblement propers i allunyats en un petit retall de terra envoltada d'aigua i que ara ja sabem que sí, que no ens equivoquem gens si la definim com l'Illa de la Calma.